

**JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA KUHITIMU KIDATO CHA NNE**

021

KISWAHILI

(Kwa watahiniwa Walioko na Wasiokuwa Shuleni)

Muda: Saa 3

Mwaka : 2021

Maelekezo

1. Karatasi hii ina sehemu A, B na C zenye jumla ya maswali **kumi na mbili (12)**.
2. Jibu maswali **yote** katika sehemu A na B na maswali **matatu (3)** kutoka sehemu C.
3. Sehemu A ina alama **kumi na tano (15)**, sehemu B alama **arobaini (40)** na sehemu C ina alama **arobaini na tano (45)**.
4. Zingatia maelekezo ya **kila sehemu** na ya **kila swali**.
5. Simu za mkononi na vitu vyote visivyoruhusiwa **havitakiwi** katika chumba cha mtihani.
6. Andika **Namba yako ya Mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

Jibu maswali yote katika sehemu hii.

1. Chagua herufi ya jibu sahihi katika vipengele (i) hadi (x), kisha andika herufi ya jibu hilo kwenye kijitabu chako cha kujibia.
- (i) Ipi ni seti sahihi ya vipera vya semi?
- A Methali, mizungu na maghani
  - B Soga, nyimbo na nahau
  - C Misemo, mafumbo na vigano
  - D Mafumbo, soga na maghani
  - E Nahau, vitendawili na mizungu
- (ii) Dhima kuu ya misimu katika lugha ni ipi?
- A Kuunda mizizi ya maneno.
  - B Kuficha jambo kwa wasiohusika.
  - C Kuongeza ukali wa maneno.
  - D Kutambulisha aina za maneno.
  - E Kupatanisha maneno.
- (iii) Bainisha sentensi yenye muundo wa *kiwakilishi + kirai vumishi + kitenzi kikuu + kirai nomino*:
- A Sisi sote tulicheza vizuri sana.
  - B Mimi na yeye hatuelewani hata kidogo.
  - C Wao hawataki tuimbe nyimbo zetu.
  - D Wale wote wanapenda muziki.
  - E Ninyi nyote tunawapenda sana.
- (iv) Njia ipi ya uhifadhi wa fasihi simulizi inayoweza kupokea mabadiliko kwa haraka kati ya hizi?
- A Maandishi
  - B Kichwa
  - C Vinasa sauti
  - D Kanda za video
  - E Kompyuta
- (v) “Ni budi nisome kwa bidii ili nifaulu mtihani wangu.” Yapi ni masahihisho sahihi ya sentensi hii?
- A Nina budi kusoma kwa bidii ili nifaulu mtihani wangu.
  - B Sio budi kusoma kwa bidii ili nifaulu mtihani wangu.
  - C Sina budi kusoma kwa bidii ili nifaulu mtihani wangu.
  - D Sitakiwi kusoma kwa bidii ili nifaulu mtihani wangu.
  - E Sio lazima kusoma kwa bidii ili nifaulu mtihani wangu.

- (vi) “Kutwa mara tatu; asubuhi, mchana na jioni.” Dhima ya muundo wa mazungumzo haya ni ipi?
- A Kupunguza ukali wa mazungumzo.
  - B Kufupisha urefu wa mazungumzo.
  - C Kupamba lugha ya mazungumzo.
  - D Kuonesha msisitizo wa mazungumzo.
  - E Kukidhi haja ya mazungumzo.
- (vii) “Juma anaendesha baiskeli yake polepole.” Kiarifu cha sentensi hii kimejengwa na mfuatano upi wa viambajengo?
- A Kiima, chagizo na shamirisho
  - B Kitenzi kishirikishi, shamirisho na chagizo
  - C Kiarifu, kiima na chagizo
  - D Shamirisho, chagizo na kitenzi kikuu
  - E Kitenzi kikuu, shamirisho na chagizo
- (viii) Fungu la sauti zinazotokea katikati au mwishoni mwa kila mstari wa ushairi huitwaje?
- A Vina
  - B Vituo
  - C Mizani
  - D Silabi
  - E Mistari
- (ix) Mambo muhimu ya kuzingatiwa katika uandishi wa tangazo la biashara ni yapi kati ya haya?
- A Aina ya bidhaa na idadi ya wateja.
  - B Kichwa cha tangazo na bei ya kila bidhaa.
  - C Aina na kichwa cha tangazo la bidhaa.
  - D Aina ya bidhaa na bei ya kila moja.
  - E Kichwa cha tangazo na lengo lake.
- (x) Ni kauli ipi iliyotumika katika uundaji wa neno “nitamfitinia”?
- A kutenda
  - B kutendana
  - C kutendea
  - D kutendeanana
  - E kutendewa

2. Oanisha maana za dhana za uundaji wa maneno katika **Orodha A** na dhana husika katika **Orodha B**, kisha andika herufi ya jibu sahihi katika kijitabu chako cha kujibia.

Orodha A	Orodha B
(i) Kuchukua maneno katika lugha nyingine ili kukuza lugha.	A Unyumbulishaji B Uambatanishaji
(ii) Kuchukua mofimu au sehemu ya neno ili kuunda neno jipya.	C Uradidi D Ufupishaji
(iii) Kuzalisha kauli mbalimbali.	E Ukuzaji
(iv) Kuunganisha maneno zaidi ya moja ili kupata neno jipya.	F Utohoaji G Ubunifu
(v) Kujirudia kwa neno ili kupata neno jipya.	

SEHEMU B (Alama 40)

Jibu maswali yote katika sehemu hii.

3. Tunga sentensi moja kwa kila hali ya kitenzi iliyobainishwa katika vipengele (i) hadi (iv).
- Hali ya maelezo
  - Hali ya kuuliza
  - Hali ya mshangao
  - Hali ya ombi
4. Kwa kutumia hoja nne, fafania namna utakavyoilinda lugha ya Kiswahili isitoweke.
5. Sentensi (i) – (iv) ni tata. Bainisha maana mbili zinazofanya sentensi hizo kuwa tata kisha eleza sababu ya utata kwa kila moja.
- Mama amenunua mbuzi.
  - Tulimkuta hayupo nyumbani.
  - Mwajuma ametumwa na Rama.
  - Ninamjengea nyumba.
6. Kwa kutoa hoja nne na mifano, eleza jinsi matumizi ya picha na michoro yanavyomsaidia mtumiaji wa kamusi.

7. Soma beti zifuatazo za wimbo wa taifa, kisha jibu maswali yanayofuata:

Mungu ibariki Afrika,
Wabariki viongozi wake,
Hekima, umoja na amani,
Hizi ni ngao zetu,
Afrika na watu wake,
Ibariki, Afrika x 2
Tubariki, watoto wa Afrika.

Mungu ibariki Tanzania,
Dumisha uhuru na umoja,
Wake kwa waume na watoto,
Mungu ibariki,
Tanzania na watu wake,
Ibariki, Tanzania x 2
Tubariki, watoto wa Tanzania.

Maswali

- (a) Wimbo huu una umuhimu gani kwa jamii ya Tanzania? Toja hoja mbili.
  - (b) Wahusika wawili wanaodhihirika katika wimbo huu ni wepi? Toa sababu moja ya uhusika wa kila mmoja.
  - (c) Onesha bayana vina viwili vilivyotumika katika mishororo ya ubeti wa pili.
  - (d) (i) Kwa kutumia mifano, bainisha tamathali za semi mbili zilizotumika katika wimbo huu.
(ii) Eleza sababu ya mtunzi wa wimbo huu kutumia tamathali za semi ulizobaini katika kipengele (d) (i).
8. Andika barua kwa Mkuu wa Chuo cha Uguzi Peramiho S.L.P 133 Songea, kuomba nafasi ya kujiunga na mafunzo ya uuguzi. Jina lako liwe Nakiete Kajiru wa S.L.P 502 Malolo - Ndanda. Barua yako ipitie kwa Afisa Mtendaji wa kata unayoishi.

SEHEMU C (Alama 45)

Jibu maswali **matatu (3)** kutoka katika sehemu hii.

9. Baada ya kuhitimu elimu ya Sekondari, umeitwa kwenye usaili wa nafasi ya kazi katika Baraza la Sanaa la Taifa. Katika usaili umetakiwa kuthibitisha iwapo fasihi ina umuhimu wowote katika jamii. Kwa kutumia hoja tano na mifano ya kazi mbalimbali za kifasihi thibitisha hoja hiyo ili kukidhi haja ya usaili wako.

ORODHA YA VITABU KWA SWALI LA 10-12

USHAIRI

Wasakatonge

Malenga Wapya

Mashairi ya Chekacheka

- M.S. Khatibu (DUP)
- TAKILUKI (DUP)
- T.A. Mvungi (EP & D. LTD)

RIWAYA

Takadini

Watoto wa Mama N'tilie

Joka la Mdimu

- Ben J. Hanson (MBS)
- E. Mbogo (H.P)
- A.J.Safari (H.P.)

TAMTHILIYA

Orodha

Ngoswe Penzi Kitovu cha Uzembe

Kilio Chetu

- Steve Reynolds (MA)
- E. Semzaba (ESC)
- Medical Aid Foundation (TPH)

10. Chagua mashairi matatu kwa kila diwani kutoka katika diwani mbili ulizosoma kisha oneshwa jinsi washairi walivyo walimu bora wa jamii ya leo.
11. Waandishi wa riwaya za *Watoto wa Mama Ntilie* na *Joka la Mdimu* wameonesha kuwa rushwa ni miongoni mwa matatizo yanayozikabili jamii nyingi. Kwa kutumia mifano, eleza mambo matatu yaliyopendekezwa na waandishi kwa kila riwaya yenye lengo la kuzuia rushwa katika jamii.
12. Eleza jinsi uteuzi wa mandhari ulivyoibua dhana ya mapenzi machungu kwa wahusika kwa kutoa hoja tatu kwa kila kitabu kutoka katika tamthiliya mbili ulizosoma.